

CVIČNÝ TEST

EXTERNÁ ČASŤ MATURITNEJ SKÚŠKY

SLOVENSKÝ JAZYK A LITERATÚRA

úroveň B

Január 2008

Ukážka 1
Janko Kráľ – Orol
(úryvok)

Vyletel orol ponad zem vysoko –
zem sa mu tratí, temer ju nevidieť.
Nehľadí na ňu - načože by hľadel:
má on pred sebou celkom inakší svet!
Načo by hľadel? Dolu on nezíde,
čo hneďky búrka, čo hneď orkán príde!
Striasla sa lipa, šumel háj zelený,
belie sa domček, a pri ňom mohyla,
ak striasla sa lipa, šumel háj zelený,
synovi svojmu **mat'** prehovorila:

„Môj synak drahý, moje potešenie,
ak to uznávaš, že som ti ja mati,
prijmi poradu – ktože ti ju môže,
ak len nie tvoja vlastná mater dati –
prijmi poradu, ďaleko sa nepušť,
na šírom poli prítulky nenájdeš,
milý je domček, milá je rodina,
všetko ťa víta, kdekoľvek si zájdeš -
šíry svet je chladný, chladnejšie prijíma,
a doma každý strom ťa vďačne víta!“

- 01** Ktoré z uvedených tvrdení vyplýva z ukážky 1?
- (A) Matka nahovára syna, aby odišiel vyskúšať šťastie do širého sveta.
- (B) Matka prosí syna, aby sa usadil a zaopatril ju v starobe.
- (C) Matka poukazuje na krásy Slovenska a rodného kraja.
- (D) Matka radí synovi, aby sa ďaleko nezatúlal, lebo rodný kraj je najmilší.
- 02** V štúrovskej poézii sa niektoré slová dajú chápať ako symboly. Slovo **orol** z prvej strofy v ukážke 1 môžeme považovať za symbol
- (A) slobody.   (B) túlania.   (C) lovu.   (D) samostatnosti.
- 03** Ktoré z uvedených slovných spojení nevystihuje význam slova **orkán**?
- (A) silné burácanie   (B) búrlivý vietor   (C) silné otrasy   (D) prudký víchor
- 04** Aký umelecký jazykový prostriedok predstavuje verš: ... *a doma každý strom ťa vďačne víta*?
- (A) personifikácia   (B) epiteton   (C) alegória   (D) gradácia
- 05** V prvej strofe ukážky 1 nájdite jedno citovo zafarbené slovo a napíšte základové slovo, z ktorého vzniklo.
- 06** Do ktorého literárneho smeru sa zaraďuje tvorba štúrovcov?
- 07** Akým vetným členom je zvýraznené slovné spojenie vo verši:
... *má on **pred sebou** celkom inakší svet?*
- 08** V texte ukážky 1 nájdite všetky významovo príbuzné slová k zvýraznenému slovu vo verši:
... *synovi svojmu **mat'** prehovorila.*

Ukážka 2
Honoré de Balzac – Otec Goriot

(úryvok)

„Si statočný chlapec, Bianchon. Ale ak by si miloval dajakú ženu, že by si za ňu dušu dal, a ak by ona potrebovala peniaze, veľa peňazí na toalety, koč, napokon na všemožné rozmazy? Mám dve sestry, anjelsky krásne a nevinné, a chcem, aby boli šťastné. Kde vziať o päť rokov dvestotisíc frankov na ich veno? Ako vidíš, sú v živote okolnosti, keď treba hrať vysokú hru, zabudnúť na morálne zábrany a nekaziť si život zarábaním grošíkov.“

„Ale to mi dávaš, Eugène, otázku, aká sa kladie každému, keď vstupuje do života. No a ty chceš preťať gordický uzol mečom. Aby dakto mohol takto konať, môj drahý, musel by byť Alexandrom, ináč sa ide na galeje. Mňa zas obšťastňuje myšlienka, že si na vidieku vybudujem skromnú existenciu alebo že celkom jednoducho budem dedič po otcovi. Ľudské náklonnosti možno plne uspokojiť v najužšom kruhu tak ako v dajakom obrovskom kruhu. Ani Napoleon neobedúval dva razy a nemohol mať viac milieniek ako medik, keď je na praxi v nemocnici u kapucínov. Šťastie, môj drahý, bude sa nám vždy držať medzi chodidlami nôh a temenom hlavy: a nech už nás ročne stojí milión alebo sto louisov, vnútorne ho prežívame vždy rovnako.“

„Vďaka, pomohol si mi, Bianchon!“

09

V ktorej z nasledujúcich možností je správne vysvetlený Bianchonov výrok, že Eugène by mohol vyriešiť svoj problém spôsobom naznačeným v ukážke 2, „len ak by bol Alexandrom“?

- (A) Eugène by musel byť najnemorálnejším človekom svojej doby.
- (B) Eugène by musel byť povýšený nad zákon.
- (C) Eugène by musel byť najstatočnejším bojovníkom svojej doby.
- (D) Eugène by musel byť zodpovedný za dodržiavanie zákonov.

10

V prvom odseku ukážky 2 Eugène Rastignac vyhlásil, že niekedy treba v živote hrať vysokú hru.

Ktorým z nasledujúcich spôsobov chcel Eugène dosiahnuť svoj cieľ?

- (A) Okradnúť a zabiť úžerníčku, pričom sa presviedčal, že pomáha ľudstvu.
- (B) Využívať kontakty svojho otca na to, aby sa presadil v umeleckých kruhoch.
- (C) Zaliečať sa bohatým ženám a využiť ich mužov.
- (D) Hrať na parížskej burze a obohrávať bohatých šľachticov v kartách.

11

V ktorej z nasledujúcich možností sú všetky uvedené väzby správne?

- (A) dať k niečomu súhlas, chápať niekoho
- (B) prísť pre niekoho, privykáť k niečomu
- (C) rozumieť niekomu, adaptovať sa na niečo
- (D) dôvod na radosť, chcieť po niekom niečo

cvičný test EČ MS – slovenský jazyk a literatúra
úroveň B

12	V ktorej z nasledujúcich možností sú uvedené len dokonavé slovesá? (A) miloval, dávaš, potrebovala (B) chcem, zabudnúť, vstupuje (C) vziať, uspokojiť, pomohol (D) držať, prežívame, vybudujem
13	Vypíšte z ukážky 2 slovné spojenie, ktorým Bianchon obrazne pomenoval kľúčovú otázku, ktorú musí vyriešiť každý mladý človek.
14	Zo slovného spojenia v predposlednom odseku ukážky 2 <i>Napoleon neobedúval dva razy</i> vyplýva, že aj Napoleon bol tiež <input type="text"/> <input type="text"/> . Ktoré dve slová treba logicky doplniť na zakryté miesto v texte, aby vzniklo pravdivé tvrdenie?
15	Napíšte jedno slovo, ktoré má rovnaký význam ako zvýraznené slovo vo vete: <i>Ľudské náklonnosti možno plne uspokojiť v najužšom kruhu.</i>
16	Vypíšte z ukážky 2 jedno obrazné slovné spojenie, ktoré pomenúva spôsob, akým chce Eugène získať peniaze pre svoje sestry.

Ukážka 3
Dobroslav Chrobák – Návrat Ondreja Baláža

(úryvok)

Kladie nohu na prah a kradmo vstupuje.

Nad ohniskom stojí žena. Ešte neobriadená, rozospatá. Tvár navretá spánkom a zaliata červeným svetlom z ohniska. Kolko chýbalo, aby vyslovil jej meno? Mal ho na jazyku, páliace a žeravé. Vtedy sa obrátila a zbadala ho. Jej smelý pohľad a priama otázka:

– Kto ste a čo tu hľadáte?

– Ponížene pekne prosím... – sklopil zrak a dokončil. – Nemal som tri dni nič teplého v ústach. Pán Boh vám to vynahradí...

- 17** Ktoré z uvedených tvrdení sa vzťahuje na literárnu postavu Ondreja Baláža?
- (A) Po rokoch sa vracia z frontu do rodného kraja, čo potešilo jeho najbližších.
(B) Pre ochrnutého vojaka sa nájde nocľah aj práca.
(C) Jeho príchod spôsobil jeho manželke veľké nešťastie.
(D) Po príchode domov a rozhovore so ženou sa rozhodol odísť.
- 18** V ktorej z nasledujúcich možností je správne vysvetlený význam slova **neobriadená** z tretej vety ukážky 3?
- (A) nezobudená   (B) nesústredená   (C) neuprataná   (D) neupravená
- 19** V ktorej z nasledujúcich možností je správne charakterizovaná lyrizovaná próza?
- (A) Poeticky zobrazuje realitu, orientuje sa na dedinu, prírodu.
(B) Skutočnosť iba kopíruje a pasívne ju reprodukuje.
(C) Uprednostňuje komické videnie sveta.
(D) Dôraz kladie na reálne udalosti.
- 20** V ktorej z uvedených žánrových foriem sa využíva rozprávací slohový postup?
- (A) charakteristika, návod   (B) referát, esej
(C) pozvánka, správa   (D) povesť, novela
- 21** Napíšte slovom číslovku **tridsať** v takom tvare, v akom ju možno doplniť na zakryté miesto vo vete: Usilujú sa o prekonanie tradičných foriem v rokoch 19. storočia.
- 22** Vypíšte mená autorov, ktorých diela nepatria do lyrizovanej prózy.
Ľ. Ondrejov, J. Jesenský, M. Figuli, F. Švantner, B. Slančíková - Timrava, M. Rázus
- 23** Vypíšte prvé dve slová vety, z ktorej vyplýva, že neznámy tulák poznal ženu, o ktorej sa hovorí v texte ukážky 3.
- 24** Napíšte synonymum k slovu **kradmo** z prvej vety ukážky 3.

Ukážka 4
Ivan Stodola – Čaj u pána senátora

(úryvok)

POTKANOVÁ: Z výtvarného umenia najväčší pôžitok nachodím v maliarstve. Pred rokmi, keď som na cestách uzrela napríklad Monnu Lisu v múzeu Louvre v Paríži...

POTKAN: Či to bolo iste v Paríži? Nebolo to v Amsterdame?

POTKANOVÁ: Nevyrušuj, **pretrhneš mi nitku rozhovoru**. Čože som chcela povedať? Ach, áno, ach! Ten Leonardo da Vinci bol opravdivý umelec. Miešanie farieb, teplé tóny, harmonická štruktúra a ten božský úsmev nezabudne človek nikdy.

- 25** Koho alebo čo uvidela pani Potkanová v parížskej galérii?
(A) úspešnú maliarku (B) francúzsku herečku
(C) slávny obraz (D) svetoznámu sochu
- 26** V ktorej možnosti sú uvedené len pojmy súvisiace s dramatickým dielom?
(A) lóža, prenos, relácia (B) prídavok, repríza, dabing
(C) záznam, spravodajstvo, rekvizita (D) fraška, libreto, jednoaktovka
- 27** V ktorej možnosti je uvedený význam frazeologizmu *pretrhneš mi nitku rozhovoru* z ukážky 4?
(A) Prerušíš mi súvislosť myšlienky.
(B) Roztrhneš mi šaty počas rozhovoru.
(C) Predebatuješ so mnou novinky.
(D) Prejdeš na inú tému.
- 28** V ktorej možnosti sú všetky slovné spojenia napísané pravopisne správne?
(A) Vysoké Tatry, južné Slovensko (B) južná Amerika, Bratislavčan
(C) Veľká Británia, Ulica Slobody (D) Spišská nová Ves, Veľká noc
- 29** Z prvej vety ukážky č. 4 vypíšte jedno slovo, ktoré označuje **zážitok, rozkoš**.
- 30** Ktoré slovné druhy obsahuje veta: *Ach, áno, ach!*
- 31** Podľa ktorého vzoru sa skloňuje slovo **múzeum**?
- 32** Napíšte podstatné meno, z ktorého je odvodené prídavné meno **božský**.

Ukážka 5

Božena Slančíková Timrava – Ťapákovci

(úryvok)

„Iľa, kde si? **(Keď večne pred tou bránou vystáva!)** Či si vystrela hábočky? Pozri, či nieto sliepok v záhrade, aby nepohrabali tekvice, a potom príď dnu!“ Iľa sa zvrtila a vošla do dvora.

Isteže, v službe je človek nie svoj, ale iného. Je ako vtáča v klietke zavreté. Nemôžeš to robiť, čo chceš, ale čo iný chce. No veď príde aj on. Prídu ovčiari i naši a potom príde Paľo po ňu, tešila sa na druhý deň cez poludnie, keď zastala asi na pol hodiny pred bránou a pani rehtorka ju odvolala a nedala jej s nikým dovravieť sa. Iste nie je v službe tak ako doma – zato, že je nie na slobode. Ale aj, že tvrdo je bývalej gazdinej počúvať rozkazy, keďže dosiaľ ona rozkazovala každému v dome, a bolo ich pätnásť.

- 33** Kto je Paľo, na ktorého v ukážke 5 čaká Iľa?
(A) manžel   (B) sused   (C) snúbenec   (D) brat

- 34** Zvýraznená veta v ukážke 5 je
(A) priama reč pani rehtorky, ktorá sledí za Iľou.
(B) priama reč Iľe, ktorá sa hnevá, že za ňou rehtorka sledí.
(C) vnútorný monológ nespokojnej pani rehtorky.
(D) vnútorný monológ nespokojnej Iľe.

- 35** Ktorú z uvedených vlastností Ťapákovci nemali?
(A) Boli nedvižní, pomalí v robote.
(B) Míňali na daromnice ťažko zarobené peniaze.
(C) Neprekážala im špina v dome a na dvore.
(D) Neradi opúšťali zvyky predkov.

- 36** Ktorý z uvedených dôvodov nebol príčinou zatrpknutosti Anče-zmije z poviedky Ťapákovci?
(A) Bola telesne postihnutá.   (B) Nemohla si nájsť muža.
(C) Nebola v dome obľúbená.   (D) Prišla o všetky úspory.

- 37** Timrava často charakterizuje postavu jedným slovom, napr. Iľa-kráľovná. Ako sa nazýva interpunkčné znamienko, ktoré sa používa v tomto druhu charakteristiky?

cvičný test EČ MS – slovenský jazyk a literatúra
úroveň B

38

Nahradte zvýraznené slovo vo vete frekventovanejším súčasným výrazom.

Teraz by si postála na dedine a povypytovala sa chlapov, ktorí prišli z Ardieľa, či ovčiarov z tejto dediny nevideli – a, **ľa**, nemôže...

39

Napíšte nominatív plurálu slova **gazdiná**.

40

Napíšte v citovo nepríznakovej podobe meno ženskej postavy z poviedky Ťapákovci, s ktorou mala ľa neustále konflikty.

Ukážka 6
Ján Botto – Smrť Jánošíkova
(úryvok)

*Zvonja na deň – mne na noc. Oj, srdce, nežiali:
my skoro spať musíme, bo sme skoro vstali!
Spať večne – kto to káže? Boh? – ľudia, tyrani! –
Z polcesty, z sveta môjho, ja ľuďmi vyhnaný!
Oj, ľudia, ľúti ľudia, vy draví šakali!
Brať život! Skiad' to právo? – či ste ho vy dali?!*

*Ľudia – hej! Ľuďmi radi menujú sa oni,
tí, čo ľudské i božské šliapajú zákony.
Zákon je len jeden u nich, jeden zákon [ ]:
právo v putách – a pravda na hraniciach blčí.*

*No príde i prísť musí ten bohatier boží,
čo zákon pošliapaný na oltár vyloží:
no príde i prísť musí ten veľký deň súdu –
a za stôl si zasadne pravda môjho ľudu!*

- 41** Do ktorého literárneho smeru sa zaraďuje tvorba Jána Bottu?
(A) Do realizmu. (B) Do klasicizmu. (C) Do romantizmu. (D) Do symbolizmu.
- 42** Ktoré slovo patrí na zakryté miesto v druhej strofe ukážky 6?
(A) praská (B) horí (C) vlčí (D) mrie
- 43** Ktorá z uvedených možností najlepšie vystihuje význam slovného spojenia **právo v putách** z posledného verša druhej strofy ukážky 6?
(A) neprávo (B) zrada (C) spravodlivosť (D) právnický omyl
- 44** Ktorá z nasledujúcich možností obsahuje trojicu autorov patriacich do rovnakého literárneho obdobia?
(A) Ján Chalupka, Ján Kalinčiak, Janko Kráľ
(B) Andrej Sládkovič, Janko Kráľ, Samo Chalupka
(C) Pavol Országh Hviezdoslav, Janko Kráľ, Ján Botto
(D) Ivan Krasko, Andrej Sládkovič, Ján Kalinčiak
- 45** Koľko slabičný verš je použitý v tretej strofe ukážky 6?

cvičný test EČ MS – slovenský jazyk a literatúra
úroveň B

46	Lyrický hrdina v prvom verši ukážky naznačuje svoj ďalší osud. Čo vyjadruje slovo noc v úvodnej metafore ukážky 6?
47	Pomenujte druh básnického obrazu pošliapaný zákon z tretej strofy ukážky 6.
48	Nahradte básnický výraz skiad' v poslednom verši prvej strofy ukážky 6 spisovným výrazom.

Ukážka 7
Modernizácia zdravotníckej diagnostiky

(úryvok)

Vedci v oblasti medicíny neustále vymýšľajú najrozličnejšie prístroje, ktoré sa používajú na diagnostiku. Jedným z nich je inteligentné biomedické oblečenie, ktoré zachraňuje život.

Pracovníci spoločnosti Philips Research z Nemecka nedávno vyvinuli bezdrôtový monitorovací systém, ktorý sa nosí na tele. Tento systém pomáha lekárom pri diagnostikovaní a sledovaní rizikových pacientov a automaticky upozorní pacientov na ich náhlu zdravotnú indispozíciu.

(SME, 10. 5. 2005)

- 49** V ktorej z uvedených viet je chyba v interpunkcii?
- (A) Zuzka, ukáž mi, čo čítaš!
(B) Philips Research, spoločnosť v Nemecku, vyvinula biomedické oblečenie.
(C) Bohužiaľ, tento prístroj je drahý, ale slúži ľuďom.
(D) Bohužiaľ tento prístroj je drahý, ale slúži ľuďom.
- 50** V ktorej možnosti je uvedený dôvod, vyplývajúci z ukážky 7, pre ktorý musí byť monitorovací systém bezdrôtový?
- (A) Je upevnený priamo na tele.
(B) Upozorňuje pacientov na zdravotný problém.
(C) Pomáha lekárom pri určovaní diagnóz.
(D) Zachraňuje ľudské životy.
- 51** V ktorej možnosti je vystihnutý význam biomedického oblečenia podľa ukážky 7?
- (A) Upozorňuje na indispozíciu. (B) Chráni telo pred chorobou.
(C) Vyšetruje pacientov. (D) Rieši zdravotné problémy.
- 52** V ktorej možnosti sú uvedené slová skloňujúce sa podľa toho istého vzoru?
- (A) oblek, nosenie, sledovanie (B) oblečenie, nosenie, sledovanie
(C) oblasť, spoločnosť, púšť (D) diagnostika, medicína, sluha
- 53** Napíšte v správnom tvare slovo, ktorým by sa dala nahradiť vedľajšia veta v prvom súvetí ukážky 7, a ktoré by sa následne muselo doplniť do hlavnej vety.
- 54** Ako jedným slovom nazývame typické jazykové prostriedky náučného štýlu, akými sú **diagnostika** a **indispozícia**?
- 55** Vyberte dve slová, v ktorých sa nachádza v nasledujúcej vete chyba a napíšte ich v správnom tvare: *Pani učiteľka, bola by ste taká dobrá a ospravedlnila ma z dnešného vyučovania?*
- 56** Koľko slabík má slovo **diagnostika**?

Ukážka 8
Prvá pomoc

Bodnutie včelou, osou alebo sršňom je veľmi bolestivé. V mieste vpichu sa môže vytvoriť červený, bolestivý a páliaci opuch. Niektorí ľudia reagujú na bodnutie hmyzom precitlivo, alergicky. Majú pocit mrazenia, cítia nevoľnosť, ba môžu sa dusiť. Po väčšom počte bodnutí rýchlo upadajú do šoku.

Postihnuté miesto ochladzujeme ľadom alebo studeným obkladom. Ak máme poruke pinzetu, žihadlo ňou vytiahneme. Neustále sledujeme, či postihnutý dobre dýcha a či nestráca vedomie.

Najnebezpečnejšie je bodnutie do ústnej dutiny (jazyka, hltana, hrtana, priedušnice, pažeráka), pretože na týchto miestach veľmi rýchlo opuchne sliznica, čo môže spôsobiť dusenie. Vtedy treba bezodkladne vyhľadať lekársku pomoc. Postihnutému človeku dáme cmúľať ľad a priložíme mu na ranu studený obklad.

57 Ktoré z nasledujúcich tvrdení vyplýva z ukážky 8?

- (A) Po každom bodnutí hmyzom treba vyhľadať lekársku pomoc.
- (B) Keď postihnutý stráca vedomie, treba mu dať cmúľať ľad.
- (C) Postihnuté miesto sa nesmie škriabať.
- (D) Žihadlo by sa malo vytiahnuť z rany.

58 Do ktorej skupiny slov slovnej zásoby zaraďujeme slová **priedušnica, pažerák, hltan**?

- (A) slangové slová
- (B) odborné názvy
- (C) poetizmy
- (D) dialektizmy

59 *Vtedy treba bezodkladne vyhľadať lekársku pomoc.*
Uvedená veta je z hľadiska členitosti

- (A) dvojčlenná úplná.
- (B) dvojčlenná neúplná.
- (C) jednočlenná slovesná.
- (D) jednočlenná neslovesná.

60 Ktoré z uvedených slov obsahuje slabikotvornú spoluhlásku?

- (A) sliznica
- (B) hrtan
- (C) mrazenie
- (D) obklad

61 Do ktorého jazykového štýlu zaraďujeme ukážku 8?

62 Určte vetný člen zvýrazneného slova vo vete *Majú pocit **mrazenia**.*

63 Nájdite v ukážke 8 jedno prídavné meno, ktoré je použité v III. stupni. Napíšte ho v základnom tvare.

64 Napíšte genitív singuláru slova **osa**.

Koniec testu